

Foto Radka Mikšíkovej

Mgr. Matúš Mikšík, PhD. (1988)

Absolvoval doktorandské štúdium na FiF UK v Bratislave, v súčasnosti tu pôsobí ako odborný asistent na Katedre slovenskej literatúry a literárnej vedy. Venuje sa slovenskej poézii 20. a 21. storočia, recenzuje pre rôzne literárne časopisy. V rokoch 2016 až 2018 bol šéfredaktorom *Knižnej revue*.

Zakážte tie genitívy!

Debutová poézia 2019

Matúš Mikšík

A tak, ako odišiel do strateného roku 2019 (s globálnou pandémiou sa ťažko súťaží v zapamätateľnosti), budem postupovať aj ja pri štruktúrovaní tohto textu – na jeho samom začiatku nájdete tri tituly, ktoré stoja za zmienku, a čím hlbšie sa budete do hodnotenia noriť, tým väčšie bizarnosti tam budú strihnúť (preto ak chcete mať po dočítaní dobrý pocit, odporúčam začať od konca).

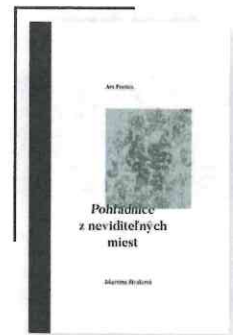
Nebudem ctených čitateľov a čitateľky nahaňovať – ja už na tieto hodnotenia, skrátka, nemám nervy. Vyše 20 debutantov a debutantiek vydalo v minulom roku knižku básní a väčšina z nich je už teraz zabudnutá (mimo okruhu ľudí, pre ktorých hlavným kritériom pre kúpu knihy domácej poézie nie je nevyhnutne kvalita veršov, ale skôr väzba na autorku či autora), a to právom.

Povšimnutiahodné

Začnem hodnotením zbierky **Martiny Strakovej** *Pohľadnice z neviditeľných miest*, ktorá je pre mňa jednoznačne tým najlepším, čo oblasť poetických debutov za uplynulý rok ponúkla. Kniha je rozdelená do štyroch častí, tie sú už samy osebe funkčnými celkami, v spojení do jedného artefaktu sa však ešte vzájomne citlivo zvyznamňujú (k čomu prispieva aj grafická úprava). Lyrická aktérka nežongluje s veľkými či večnými témami, významové jadro tvorí intímna výpoveď o sebe samej a o tom, čoho sa má možnosť dotknúť. Na druhej strane je diapazón výraziva taký široký, že aj napriek relatívne krátkemu rozsahu jednotlivých textov zbierka ako celok pôsobí expanzívne, niektoré prvky dokonca vytvárajú prvky tzv. otvorenej básne, teda evokujú iba základný, všeobecný vnem, ktorý je poskytnutý čitateľovi či čitateľke na dotvorenie.

Sympatické je využitie leitmotívov (ide najmä o rastliny) a ďalších konštrukčných prvkov (katalogické radenie textov v časti *Herbáriá* či hudobná kompozícia časti *Rímske pínie*), posilňujúcich aspekt

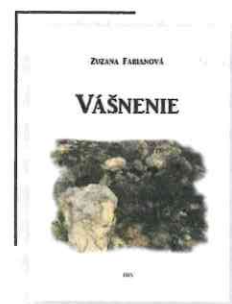
kompaktnosti. Výsledkom je veľmi dobre vyvážený celok s rovnocenným pôsobením odstredivých i dos-tredivých síl, čo vytvára vhodné (ani príliš, ani príliš široké) rozpätie konotačno-interpretáčného poľa. Povedané inak – aj najvzdialenejšie prvky prirodzene gravitujú k spomínanému výrazovému jadrú, ktorým je špecifická životná skúsenosť lyrickej

Martina Straková:
Pohľadnice z neviditeľných miest
Bratislava: Ars Poetica, 2019

aktérky, odvíjajúca sa zhruba od tohto stredú: „*vyrástla som / obyčajná ako pýr pevne / zachytená v škárach // kam psy // chodievajú // značkovať.*“ (s. 34) Premisa, stanovená názvom zbierky, je tak naplnená – Straková dokáže presvedčivo vo svojej poézii vykresliť „neviditeľné miesta“, ktoré vďaka získaniu týchto textových pohľadníc chceme navštíviť a strácaním sa v nich ich preskúmať.

Debut *Vášnenie*, vydaný pod pseudonymom **Zuzana Fabianová**, je rozdelený do šiestich častí, čo ukazuje premyslené makrokompozičné rozvrhnutie. Úvodné dve časti – *Intimissimo* a *Odvrátená strana* – spolu komunikujú ako dve strany tej istej mince. Dominantou je milenecký vzťah, v rámci ktorého sa v prvej časti aktérka a jej milenc približujú (fyzicky i duševne), a v tej druhej sa jeden druhému vzdávajú. Umeleckú presvedčivosť týmto veršom dodáva najmä striedme a neprikrášľujúce uchopenie telesnosti, ktoré vyvažuje aj nadbytočný pátos či klišéovitosť niektorých iných veršov. Dôležitým pôdorysom básní je ich hudobnosť.

Zuzana Fabianová: Vášnenie
Bratislava: Iris, 2019

V nasledujúcej časti lyrickej aktérka obkresľuje svoju identitu v spojitosti s vnútorným i vonkajším svetom (k vonkajšiemu svetu aj zaujíma postoj), odhaľuje a reflektuje sa v pozícii ženy (aj ako nositeľky

istých rodových stereotypov), poetky (v zmysle písania o písaní), ale najmä sebedomej erudovanej individuality, poučenej lektúrou filozofie (i feminizmu) či umenia (opäť predovšetkým hudba). Časti *S blížkymi* a *Pieskový vrch a iné* potom ďalej upresňujú pozíciu lyrickej aktérky vo svete – prvá menovaná konkretizovaním členov a členiek rodiny ako oporných bodov, tá druhá ukazuje jej zakorenenie v skutočných či symbolických lokalitách, pričom sa tu vyzdvihuje príroda, predovšetkým flóra. Do tohto prírodného kontextu autorka postupne zasadzuje už evokované významné motivické okruhy – telesnosť, hudba, milenc, blízki, pričom v závere sa repertoár rozširuje aj o motív smrti.

Zvolený pseudonym, okrem zakrytia skutočnej autorskej identity, zrejme zámerne buduje plnohodnotné, trojrozmerné alter ego. Ideu alter ega napokon komplementuje aj posledná časť zbierky s názvom *Z haiku*, ktorá aktérku predstavuje v polohe hlbavej filozofujúcej reflexie a čitateľovi či čitateľke tým dotvára diapazón rozličných uhlov pohľadu na jej osobnosť. Zbierka *Vášnenie* je napokon práve s prihliadnutím na úsilie o komplexné uchopenie a zobrazenie identity a súradníc individuality (či už fiktívnej alebo „skutočnej“) zaujímavým a interpretáčne podnetným príspevkom do debutovej slovenskej poézie.

Posledným v tejto trojici najzaujímavejších básnických debutov minulého roka je *Lepšia verzia seba* **Ivony Pekárkovej**. Ide o kompozične zvládnutú knižku, hravo a ironicky kritizujúcu submisivitu jedinca vo vzťahu ku komerčno-konzumnej spoločnosti. Protagonista prvej časti zbierky Peter sa

Ivona Pekárková: Lepšia verzia seba
Bratislava: OZ Brak, 2019

nielen pasívne podriaďuje očakávaniam spoločnosti, ale proaktívne hľadá takú „lepšiu verziu seba“, ktorá vymaže jeho jedinečnosť, čím sa stane ideálnou nádobou pre naplnenie spomínaných očakávaní. Autorská metóda debutantky sa dá považovať viac za komentár než za kritiku, vďaka čomu na jednej strane zbierka nenadobúda moralizujúci charakter, na strane druhej sa však týmto chciac-nechciac vzdáva aj úderného pointovania, ktoré by mohlo

verše vhodne vyostriť. Napokon tak azda pričasto ostávame v „bezpečných“ mantineloch karikovania už karikovaného. V knihe sa zároveň ukazuje sľubný základ autorskej poetiky aj úskalia nie príľahavo zvolenej látky. Pekárkovej debut síce pobaví, ale to sa mi zdá v konečnom dôsledku málo. Celú moju recenziu *Lepšej verzie seba* nájdete v časopise *Glosolália* 1/2020.

Bude z toho niečo?

Útla zbierka **Zory Červenákovovej** *Vitajte v sklade života* je, ak sa nemýlim, poetickým debutom nielen autorky, ale aj vydavateľstva Artis Omnis, špecializovaného na fantastiku. Ide o vcelku solídny počin, hoci nie výnimočný. Lyrická aktérka komentuje bežný život, pričom svoju úlohu tu hrá aj špecifická ženská životná skúsenosť. Dalo by sa povedať, že jadrom zbierky je hľadanie vlastnej identity a vlastného miesta vo svete, pričom na základe datovania básní v rozpätí od roku 2004 po 2018 je viditeľné, že ide o kontinuálny a komplexný proces, akýsi krúživý pohyb po hraniciach externého a interného, ktorého – dnes už v podstate obligátna – súčasťou je aj istota neistoty či vždy prítomný pocit väčšieho alebo menšieho ohrozenia. Datovanie zároveň posilňuje autobiografický rozmer.

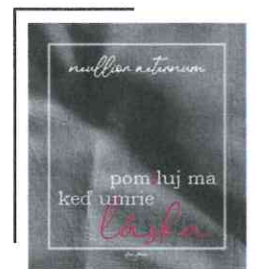

Zora Červenáková:
Vitajte v sklade života
Žilina: Artis Omnis, 2019

Aktérka sa neusiluje patetickým spôsobom „zjavovať“ veľké pravdy, miestami sa však nevyhne melodramatickosti a bolestínsko-trpíteľskej póze. Spravidla najlepšie sú odľahčene, uvoľnene pôsobiace básne (napríklad *Únava*), v ktorých autorka príliš netlačí či už na pointu, alebo na ornamentálnosť výrazu. Zaujímavá je napríklad báseň *Sebaklam*, uzatvárajúca sa veršom „a seba kam?“, v ktorom sa aktérka pýta seba samej, kde je jej miesto v jej vlastnom živote. Pointa je sama osebe výrazná, šikovne ju však zvyznamňuje slovná hra v názve básne, čím sa vytvára pocit úplnosti textu. Iné slovné hry v Červenákovovej debute, naopak, pôsobia formalisticky samoučelne a nefunkčne je úsilie o formálne ozvláštnenie a zdôrazňovanie častí

výpovede kapitálkami. Treba však dodať, že to sú typologicky neduhy, aké sa dali odstrániť, ak by mala knižka pozornejšiu redaktorku či redaktora. Je to škoda, pretože v takejto rozsahovo, obsahovo i výrazovo skromnej zbierke nedostatky väčšími vyniknú a čitateľa či čitateľku môžu rušiť v procese recepcie inak zaujímavej reflexívno-meditatívnej poézie, ktorú tento debut na viacerých miestach poskytuje.

Pod autorským menom **Neullior Aeternum** vyšiel debut *Pomiluj ma keď umrie láska*. Ide o zbierku relatívne presvedčivej zážitkovej poézie (plus niekoľkých strán denníkových zápiskov), pri ktorej sa – myslím – dobre ukazuje rozpor medzi postojom naivno-sentimentálnej čitateľky či čitateľa (tí sú tu cieľovkou) a diskurzívne čítajúceho človeka (v tomto prípade som ním, prepytujem, ja). Tvorba Neullior Aeternum sa mi nezdá ako úplne márna, ale predovšetkým tu treba nastoliť otázku miery – zbierka totiž obsahuje aj decentnejšie ladené a obstojne pôsobiace básne (napr. *Chytám ťa pod rebrá*), na druhej strane však stoja texty ustrojené na báze prvoplánovej expresivity, ktorá namiesto práce s náznakom predostiera čítajúcemu či čítajúcej známe prvky, resp. dokonca vyslovene kľúčové slová poetického inventára v čo „najľúbivejšej“ konštelácii (preto zbierka funguje ako objekt naivno-sentimentálneho čítania). Na ilustráciu sa dá použiť napríklad úvodný odsek básne *Vieš, že: „zo všetkých rán / najviac bolia / tie rána, v ktoré / tu nie si?“* – a posledný verš toho istého textu: „*Milovať ťa je zločin*“ (s. 69); prípadne nasledujúci úryvok: „*a ja som stále čakala, / pretože nečakať na teba / by bolo peklo, / by bola bolesť, / by bola slabosť.*“ (s. 76)

Neullior Aeternum:
Pomiluj ma keď umrie láska
Bratislava: Pars Artem, 2019

Nechcem pritom spochybňovať ani životnú skúsenosť autorky, ani tvrdiť, že básne sú vedome vyrátané na efekt, výsledok je však taký, aký je – laicky ľahko čitateľný súbor veršov, ktorý neprináša do poézie nič nové, no predsa si v nej nájde svoje miesto (keďže básne čítajú aj nemúzickí čitateľa a čitateľky – tu asi predovšetkým takí). Vidím tu podobnosť napríklad s tvorbou Pavla Hiraxa Baričáka, uňho však skôr ide o egoistickú pózu, tvorba debutantky >>